

ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ " ΟΙ ΥΠΕΡΜΑΧΟΙ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ "

1. ΣΤΗΡΙΖΟΥΜΕ ΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ
  2. ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ ΤΟΥ κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
  3. Η ΑΦΑΙΡΕΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΔΟΦΩΝΩΝ
  4. ΑΙΤΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΕΣΑΝ ΤΗΝ ΔΙΑΓΡΑΦΗ
  5. ΟΙ ΑΡΧΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ Σ. ΚΑΡΡΑ
  6. ΠΟΣΟΝ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΔΙΑΓΡΑΦΕΝΤΑ ΣΗΜΑΔΟΦΩΝΑ ΣΗΜΕΡΑ
  7. ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΥΡ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟ ΚΑΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
  8. Η ΜΟΝΑΞΙΑ ΤΩΝ ΣΗΜΑΔΟΦΩΝΩΝ
  9. ΕΠΙΛΟΓΟΣ
-

ΣΤΗΡΙΖΟΥΜΕ ΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Ο κ. Αγγελόπουλος, εκτός του ότι είναι ψάλτης σε κεντρική Αθηναϊκή εκκλησία, είναι καθηγητής σε κεντρικό ωδείο των Αθηνών, στο οποίο με υπέρμετρο φανατισμό διδάσκει μία εντελώς προσωπική του μουσική. Μέσα από το ωδείο αυτό βγαίνουν κάθε χρόνο πολλοί καθηγητές, εξίσου φανατισμένοι γύρω από τις δοξασίες του Σίμωνος Καραά, που στην συνέχεια καταλαμβάνουν θέσεις σε άλλα ωδεία. Από κει ως καθηγητές πλέον εφαρμόζουν εκείνα που τους έμαθαν και έτσι διδάσκουν τα παιδιά μας, μια μουσική που δεν έχει καμιά σχέση με αυτήν που εμείς διδαχθήκαμε, γνωρίσαμε και υπηρετούμε.

Στο ωδείο Αγρινίου διορίσθηκε καθηγητής ένα νεότατο παιδί, μαθητής της σχολής Αγγελοπούλου και αφού κατήγησε τα προηγούμενα θεωρητικά των **Παναγιωτοπούλου** και **Πασχαλίδη**, τα οποία ήσαν μέχρι τότε σε χρήση, και μάλιστα και από τους μαθητές τέταρτης και πέμπτης τάξης, τους επέβαλε να διαβάζουν στο εξής από το θεωρητικό κάποιου **Γ. Κωνσταντίνου**, το οποίον εξεδόθη το **1997**, και το οποίον ούτε λίγο ούτε πολύ επαναφέρει όλα τα καταργηθέντα με **Πατριαρχική απόφαση** στοιχεία του **1814**. Δηλαδή ο **κ. Κωνσταντίνου**, διορθώνει τον **Γρηγόριο Πρωτοψάλτη** και ποδοπατεί μια **πατριαρχική απόφαση** που τα δέχθηκε και τα καθιέρωσε! Αντιλαμβάνεσθε λοιπόν ότι μια τέτοια παρέμβαση, στο ωδείο του Αγρινίου δημιούργησε πολλές αντιδράσεις.

Αλλά δεν είναι μόνον αυτό. Ο κ. Αγγελόπουλος έχει αποβεί ο μόνιμος εκπρόσωπος της Βυζαντινής μουσικής στο εξωτερικό, δηλαδή μόνιμος εξαγωγέας της. Πρέπει να πούμε ότι δεν γνωρίζουμε τα κέντρα που τον βοηθούν πάνω σ' αυτό δηλαδή, αν τα κέντρα είναι πολιτικά, συντεχνιακά, ή ακόμη κάποια άλλα. Αντιλαμβάνεσθε λοιπόν, με όσα αναφέραμε, ότι ο κ. Αγγελόπουλος και οι περί αυτού έχουν εντελώς παραποιήσει την παραδοσιακή δομή της εθνικής μας μουσικής, ώστε εμείς που την διδαχθήκαμε από παραδοσιακούς δασκάλους, να μην μπορούμε να την αναγνωρίσουμε. Είναι σαν να βρισκόμαστε σε κάτι το εντελώς καινούργιο! Δηλαδή αυτή η μουσική που από παρέμβαση των τριών μεγάλων διδασκάλων της μεταγραφής έγινε συγκεκριμένη (γιατί αυτός ήταν και ο στόχος των τριών, που εργάσθηκαν με Πατριαρχική εντολή και δικαιοδοσία), έγινε και πάλι με την μέθοδο του κ. Αγγελοπούλου κρυπτογραφική. Δηλαδή άλλα να διαβάζουμε και άλλα να ψέλνουμε!

Ο κ. Αγγελόπουλος προωθεί ένα σύστημα, που θα γίνει και πάλι ακατάληπτο, δύσληπτο, βοηθούμενος και από ένα θεωρητικό βιβλίο του μαθητού του Γ. Κωνσταντίνου, που επεξεργάζεται τα παραπάνω παράδοξα. Όλη αυτή η κατάσταση, έχει ενοχλήσει πάρα πολύ. Ήδη στην Αθήνα και στην επαρχία εργάζονται παραπάνω από πενήντα άνθρωποι, για να διαφωτίσουν τον κάθε αρμόδιο για τους κινδύνους που δημιουργεί αυτή η μουσική αίρεση, που ποδοπατεί όχι μόνον ένα σύστημα που επεκράτησε από το 1814, αλλά και δύο **Πατριαρχικές αποφάσεις**, που στηρίχθηκαν όχι μόνον σε γίγαντες της ψαλτικής τέχνης, αλλά και στην αποδοχή των ειδικών και του λαού.

Για το "θεωρητικόν" του κ. Κωνσταντίνου

Θα προσπαθήσουμε να σας δώσουμε μια συνοπτική εικόνα της ύλης του βιβλίου, χρησιμοποιώντας αυτολεξεί αποσπάσματα από το βιβλίο του "**ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ**". Στην σελίδα 20 γράφει σχετικά. *"Στη μέθοδο αυτή χρησιμοποιούνται ειδικά σημάδια, όπως η οξεία, το τσάκισμα, το στρεπτό, το τρομικό, το διπλό πίεσμα, το λύγισμα και το ισάκι, τα οποία είχαν κριθεί περιττά ή είχαν αντικατασταθεί από τους τρεις δασκάλους, και μεταρρυθμιστές του μουσικού συστήματος, δηλ. από τον Χρυσάνθο, τον Χουρμούζιο τον Χαρτοφύλακα και τον Γρηγόριο Πρωτοψάλτη, επειδή σωζόταν τότε η ενέργειά τους στην προφορική παράδοση"*. Στο σημείο αυτό ο κ. Κωνσταντίνου ψεύδεται. *Την επαναφορά αυτή των σημαδιών*, γράφει, *την οφείλουμε στο διδάσκαλο Σίμωνα Καρά*, του οποίου πρέπει να υπογραμμισθεί και από εδώ η καθοριστική συμβολή στη συστηματοποίηση και ανάπτυξη όλων των ζητημάτων της Ελληνικής μουσικής, όπως αποτυπώνεται στο δίτομο έργο του, το θεωρητικό, και στην εξάτομη σειρά της πρακτικής μεθόδου του.

Αυτή η αφαίρεση ήταν επιτρεπτή;

Όντως η αφαίρεση ήταν επιτρεπτή, γιατί άλλωστε τι είδος απλοποίηση θα ήταν, γιατί περί αυτού πρόκειται. Δηλαδή πρόκειται περί μουσικής απλοποίησης. Τέτοιες απλοποιήσεις υπήρξαν τρεις από το 600 μ.Χ. ως το 1814. Κατά την προηγούμενη απλοποίηση-μεταγραφή, ο μεγάλος διδάσκαλος και ο μέγιστος των συγγραφέων-μελοποιών **Πέτρος ο Λαμπαδάριος** από τα σαράντα σημαδόφωνα, δηλαδή, την διπλή, το κράτημα, την παρακλητική, το παρακάλεσμα, το έτερον, το κύλισμα, το αντινενοκύλισμα, το τρομικό, το ψηφιστόν, το γοργόν, το αργόν, τον σταυρό, το ομαλόν, τον θεματισμό έξω, το θεματισμόν έσω, το θες και αποθές, το ξηρόν κλάσμα, το αργοσύνθετον, το γοργοσύνθετον, το ουράνισμα, το απόδομα ή απόδερμα, το χόρευμα, το τρομικοπαρακάλεσμα, το ψηφιστοπαρακάλεσμα, το πίασμα, το σείσμα, την βαρεία, τη έναρξη, το λύγισμα, το εκστρεπτόν, το θέμα απλούν, το σύναγμα, το τρομικοσύναγμα, το ιμψιστοσύναγμα, το αντικένωμα, το επέγεσμα, το ίσον, το ισάκι το ημίφωνον και το ημίφθορο, σύμφωνα των όσων μας λέγει ο τιτάνας της ψαλτικής τέχνης, ο **Γεώργιος Βιολάκης**, στο έγκριτο βιβλίο τον "**ΜΕΛΕΤΗ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΝΥΝ ΕΝ ΧΡΗΣΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΑΝ ΓΡΑΦΗΝ**" (έκδοση ΤΕΡΤΙΟΣ 1991) κράτησε και χρησιμοποίησε μόνον επτά.

Δηλαδή ο **Π. Λαμπαδάριος** κράτησε μόνον το πίασμα, το λύγισμα, το τρομικόν, το εκστρεπτόν, το αντικενοκύλισμα, την παρακλητικήν και το απόδομα! Το αυτό έπραξε

και ο μαθητής του **Πέτρος ο Βυζάντιος**. Δηλαδή στα βιβλία του Πέτρου του Πελοποννησίου και σε αυτά του μαθητού του Πέτρου του Βυζαντίου, δηλαδή στα Αναστασιματάριο, Δοξαστάριο, Ειρμολόγιο κλπ., μετέφερε και χρησιμοποίησε μόνον τα παραπάνω επτά σημαδόφωνα! Τα άλλα θεωρήθηκαν περιττά.

Πού οφείλεται αυτή η μεγάλη διαγραφή, τόσων σημαδόφωνων;

Θα απαντήσουμε και πάλι μέσα από το βιβλίο του **Γεωργ. Βιολάκη**, σελ. 32. *Περί τα τέλη του ΙΗ' αιώνας, εν τη εποχή εν η ήκμαζε Πέτρος ο Μπερεκέτης, Γερμανός ο Νέων Πατρών, ο Βασίλειος Στεφανίδης και λοιποί, ανεφάνη τάσις μεταρρυθμιστική της γραφής, αντικαθιστωμένων βαθμηδόν των εν τοις σημαδοφώνοις στενωγραφομένων υποστάσεων, δι' απλών φωνητικών χαρακτήρων προς ευκολίαν της διδασκαλίας και οικονομία του μακρού χρόνου εκμαθήσεως.* Δηλαδή, εδώ προκύπτει μια προσπάθεια σοβαρότατη, που ως σκοπό είχε, όχι να κάνει την μουσική φτωχότερη, καθώς θέλει να την παρουσιάσει η σχολή Καρά, αλλά ευκολότερη.

Αρχικές απόψεις του Σ. Καρρά για την μεταγραφή.

Όσον και αν φανεί παράξενο, τα παραπάνω, τα δέχεται και τα διατυπώνει και ο ίδιος ο κ. Σίμων Καράς στη σελίδα 8 του μικρού εγχειριδίου του "**Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΗΜΕΙΟΓΡΑΦΙΑ**" εκδόσεως 1933. Γράφει, λοιπόν ο Σ.Κ. *«Λόγος της τριαύτης γραφικής μεταβολής, ιστορικός μεμαρτυρημένος, φέρεται αφενός μεν το δύσληπτον των παλαιών θέσεων και υποστάσεων και αφ' ετέρου η πλήθυσ των μαθημάτων δι' ων ανά τους αιώνας επλουτίσθη η εκκλησιαστική μουσική και μελοποιία, αμφότερα καθιστώντα, κοπιώδη και ανιαράν την μάθησιν τοις μαθητευομένοις (26 περίπου έτη), αλλά και όσοι ετύγχανον να διδαχθώσι παρά των εις τα μεγάλα κέντρα του Βυζαντίου ακμαζόντων διδασκάλων των εμπείρων της τέχνης...Δήλον δε εξ αυτών ότι τα σημάδια και οι θέσεις της παλαιάς γραφής, ήσαν σημεία συμβολικής παραστάσεως των μελωδιών, σημεία ιερογλυφικά πολλά δι' ολίγων παριστώντα. Εν είδος μουσικής στενωγραφίας».*

Εδώ βλέπουμε, ότι τόσο ο αείμνηστος δάσκαλος **Γ. Βιολάκης**, που έγραψε την προαναφερθείσα μελέτη το 1899, όσο και ο κ. **Σίμων Καράς**, που έγραψε το εγχειρίδιο στο οποίο αναφερθήκαμε το έτος **1933**, δικαιολογούν την μεταφορά μεταγραφή καθώς και το σύνολο των παραληφθέντων σημαδοφώνων, σαν μια αναγκαιότητα, ως μια καταπιεστική ανάγκη για την Βυζαντινή μουσική. Δηλαδή η Βυζαντινή μουσική θα είχε χαθεί και λησμονηθεί από τους λόγους που προαναφέρθηκαν.

Όμως εδώ ο κ. Καράς δεν μας αναφέρει τίποτα περί παραλείψεων των τριών. Αλλά (κι εδώ βρίσκεται το περίεργο) ο **κ. Καράς**, προχωρεί ακόμη περισσότερο στην δικαιολόγηση των τριών διδασκάλων, σχετικά με τις παραλείψεις των σημαδοφώνων (γιατί στην ουσία αυτή είναι η κατηγορία και το υπόβαθρο, πάνω στο οποίο στηρίζουν την κατά των τριών θεωρία τους) λέγοντας τα παρακάτω συμπληρωματικά στη σελίδα 26. Αλλά δεν δίνει άφεση αμαρτιών μόνο στους τρεις διδασκάλους, αλλά και σε όσους προγενέστερα, είχαν κάνει αναθεωρήσεις σε παλαιότερες γραφές. Ας δούμε το λοιπόν τι λέγει επ' αυτών ο κ. Καράς εν έτει **1933** και στη σελ. **26**.

Ως λόγοι δε επιβάλλοντες εκάστοτε (δηλαδή στο διηνεκές) την καθιέρωσιν γραφής απλουστέρας της παλαιάς, - ων τινας και ανωτέρω είπομεν - φέρονται:

α) Το ιερογλυφικό και δύσληπτο, τοις πολλοίς της γραφής εκείνης (της παλαιάς).

β) Ο διά της παρόδου των αιώνων υπελθών υπερβολικός πλουτισμός των εκκλησιαστικών μελωδιών, εξ ού επίμοχθος πολυετής και πολυδάπανος καθίστατο η εκμάθησις αυτών, κλπ.

γ) Η κατά τους καιρούς της δουλείας επελθούσα ανυπαρξία μουσικών χορών, και συνεπώς η παύσις της χειρονομίας των παλαιών θέσεων και υποστάσεων, παρά των άλλοτε εμπείρων αυτής σοφών μαγιστόρων και διδασκάλων, τη οδηγία και μόνη των οποίων ηγκολύνοντο οι χοροί κλπ. 4) Η επιθυμία της καθιερώσεως γραφής ικανής να παραστήσει παν μέλος, και το μάλλον απλούν, η και κατά το πρώτον, τη ακοή γνωριζόμενον.

Τα σημαδόφωνα αυτά, δεν είναι δυνατόν σήμερα να αποδοθούν;

Θ' απαντήσουμε μέσω ενός ειδικού, που εκφράσθηκε σχετικά σε χρόνο απολύτως ανύποπτο για το συζητούμενο θέμα. Στο βιβλίο του αείμνηστου διδασκάλου **Γεωργίου Βιολάκη**, το οποίον αποτελεί εμπειριστατωμένη έκθεση, που απευθύνεται στα μέλη του πολυπληθούς και αξιολογότατου **Μουσικού Σωματείου Κων/πόλεως**, με θέμα τη σημασία των σημαδιών της Βυζαντινής μουσικής γραφής, στην σελίδα **20**, υπάρχουν οι σκέψεις του ιατροφιλοσόφου **Βασιλείου Στεφανίδη**, που τις αναφέρει σε μια ανέκδοτη τότε εργασία του.

Θέλω να τονίσω ότι εκείνα στα οποία αναφέρεται, έχουν μια εντελώς ιδιαίτερη αξία, γιατί δίνουν μίαν αποστομωτική απάντηση στους σημερινούς αιρετικούς, που προσπαθούν να μας πείσουν ότι τάχα ανακάλυψαν τον παλαιό τρόπο του ψάλλειν, και προσπαθούν να μας πείσουν ότι ερμηνεύουν σωστά τα σημαδόφωνα, πού έχουν καταργηθεί από το **1814**, δηλαδή ψάλλουν, καθώς έψαλλαν και οι προ της μεταγραφής! Γράφει λοιπόν ο **Βασίλειος Στεφανίδης**:

Των σημαδιών η σημασία, γραφή ου διδάσκεται, καθώς και οι τρόποι και τα σχήματα των ρητόρων τα επιτήδεια, αλλά μόνον δια ζώσης φωνής και των αισθητών τον διδάσκαλων κινήσεων. Όθεν διά τον λόγον καθ' ον δεν ονομάζεται τέλειος ρήτωρ, ο πάντα τα ρητορικά πράγματα αγνοών, ούτω ουδέ εκκλησιαστικός μουσικός λέγεται πρόποντος ο μη μαθών όσο το δυνατόν εκ παραδόσεως τα μέλη και τους σχηματισμούς των σημαδοφώνων...

Καθώς αντιλαμβάνεσθε, ο μακαρίτης **Βασίλειος Στεφανίδης**, του οποίου τις σκέψεις και τις μουσικές θεωρήσεις πολλάκις, χρησιμοποιεί και ο κ. Σίμων Καράς, στο μικρό εγχειρίδιο του "**Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΗΜΕΙΟΓΡΑΦΙΑ**", έκδοσις **1933**, μας λέει κάτι το πάρα πολύ σοβαρό. Σοβαρό αλλά και επίκαιρο. **Των σημαδιών της βυζαντινής μουσικής η σημασία, γραφή ου διδάσκεται...**

Εδώ είναι ανάγκη να προστεθεί ότι τα παραπάνω διατυπώνονται σε μια περίοδο, σε μίαν εποχή, μέγιστης αναζήτησης (δηλαδή πολύ ενωρίτερα από την εποχή των τριών διδασκάλων της μεταγραφής) σε μια εποχή που ζούσαν, συσκέπτονταν και

προβληματίζονταν προσωπικότητες, καθώς ο **Πέτρος Μπερεκέτης**, ο **Νέων Πατρών Γερμανος** και πολλοί άλλοι.

Αφού λοιπόν κύριοι εκφραστές της σχολής Σ. Καρά, **των σημαδίων η σημασία γραφή ου διδάσκεται**, πώς ισχυρίζεστε ότι την κατέχετε, αφού δεν έχετε φοιτήσει σε δάσκαλο της εποχής που κρατούσε ανέπαφη την παλαιά τεχνοτροπία και εκτέλεση; δηλαδή προ του **1900**. Αλλά κι αν ισχυρισθείτε ότι είχατε έναν τέτοιο δάσκαλο, πώς είναι δυνατόν αυτός να γνώριζε την εξήγησή τους και όχι κανένας άλλος μέσα στον ελλαδικό χώρο;

Αλλά κι αν ακόμη ισχυρισθείτε ότι τα όσα υποστηρίζετε τα διαβάσατε, πως είναι δυνατόν να πιστεύετε ότι με την ανάγνωση βγάλατε τα συμπεράσματα περί της ενεργείας ενός εκάστου σημαδοφώνου, όταν ο **Βασ. Στεφανίδης**, άλλα λέει; Δηλαδή, αυτοί **οι μουσικολόγοι της Στοκχόλμης που πραγματεύονται θέματα βυζαντινής μουσικής** διαβάζοντας, καθώς και σεις, θα μπορέσουν να μας πουν έστω ένα απόλυτικό;

Αλλά μήπως, ο αείμνηστος Σ. Καράς, υπήρξε ψάλτης, και μέσα στην ψαλτική ενασχόληση του ανακάλυψε αυτές τις τόσο σοβαρές αξίες; Μήπως είχε εκθέσει τον εαυτό του ο κ. Καράς, σε ψαλτική κριτική, καθώς έπραξαν ο **Ιάκωβος Ναυπλιώτης**, ο **Πρίγγος**, ο **Στανίτσας**, ο **Μουτάογλου**, ο **Νίκος Βλαχόπουλος**, ο **Καμπανίδης**, ο **Περιστερής**, ο **Καραμάνης**, και τόσοι άλλοι αξιόλογοι εργάτες τον αναλογίου, ώστε να μπορούν κι αυτοί να μιλούν για αυτόν, καθώς ο κ. Καράς μιλά για όλους και για όλα;

Επειδή ο κ. Καράς ισχυρίζονταν ακόμη ότι εκπροσωπεί την πραγματική παράδοση, θα μπορούσαν να μας πουν οι φανατικοί οπαδοί του σήμερα, πόση σχέση έχει αυτή με το απαράδεκτο εκείνο « **Οι ουρανοί διηγούνται δόξαν Θεού**», που είχαμε την ατυχία ν' ακούμε από ραδιοφώνου συνεχώς και αδιαλείπτως, και αν μέσα στην παραπάνω απαράδεκτη εκτέλεση υπήρχαν και τα εκστρεπτά, τα λυγίσματα, τα πιάσματα, κλπ.; Αν υπήρχαν ας γνωρίζουν ότι όχι μόνον στην Βυζαντινή μουσική συνολικά, αλλά και στις παραπάνω αξίες ειδικά προσφέρουν κάκιστη υπηρεσία. Δεν γνωρίζουμε για την ενέργειά τους, αλλά καθώς τα εξετέλεσε, τα έκανε απολύτως απακρουστικά και απαράδεκτα, αταίριαστα και ακατάληπτα, ώστε να είναι ξένα προς μια σωστή Βυζαντινή εκτέλεση.

Προς τους κ. Αγγελόπουλο και κ. Γ. Κωνσταντίνου.

Κύριε **Αγγελόπουλε**, από ποίον ακούσατε αυτά που θέλετε να εφαρμόσετε; Δεν μπορείτε να ισχυρισθείτε ότι σας το μετέδωσε ο Σ. Καράς, γιατί, γνωστό τοις πάσι, δεν είχε αυτή την ικανότητα. Γιατί δεν μπορούσε ν' αρθρώσει μουσικό λόγο! Πλήρη μουσικό λόγο!!! Γνωρίζετε, ότι όχι μόνον τώρα αλλά και παλαιότερα **ότι έλεγε ήταν λειψό! Λειψό κι' ελαττωματικό** ! Και αφού λοιπόν, κ. **Αγγελόπουλε**, για τους παραπάνω λόγους δεν διδαχθήκατε από κανένα δάσκαλο εκείνα τα οποία τόσο φανατισμένα διδάσκετε, ασφαλώς ισχύει και για σας το **των σημαδίων σημασία, γραφή ου διδάσκεται**, και κατά συνέπεια τα όσα διδάσκετε, είναι κατά τη φαντασία σας! Διδάσκετε, μια προσωπική σας Βυζαντινή μουσική!! Ο δάσκαλος σας αείμνηστος Σ. Καράς το διατυπώνει αυτό και ο ίδιος, όταν στο βιβλιαράκι του που προαναφέραμε και συγκεκριμένα στην σελίδα **25** αναφέρεται στη σημασία της μετάδοσης, της ψαλτικής τέχνης από τον δάσκαλο στον μαθητή μέσω της παράδοσης

αλλά πουθενά δεν μας λέει ότι η τέχνη και η παράδοση, μπορούν να μεταβιβασθούν, μόνον με το διάβασμα!!

Διερωτηθήκαμε πολλές φορές, πως ο **κ. Αγγελόπουλος** δεν μπήκε στον κόπο να ρωτήσει τον εαυτό του, πως είναι δυνατόν να κατέχει την αλήθεια γύρω από τη Βυζαντινή μουσική, μόνον ένας άνθρωπος, δηλαδή ο **κ. Καράς**, και όλοι οι άλλοι να βρίσκονται σε λάθος και σε άγνοια; Γιατί το πράγμα, σε αυτήν τη κατάληξη οδηγείται! Δηλαδή οι χθεσινές και οι σημερινές κορυφές της ψαλτικής τέχνης, που πάρα πολλοί διδάχθηκαν από μεγάλους δασκάλους και αναδείχθηκαν και άριστοι θεωρητικοί, βρίσκονται μακριά από την αλήθεια και την πραγματική παράδοση!

Αλλά και σεις **κ. Κωνσταντίνου**, που δεχθήκατε το θεωρητικόν βάρος αυτής της σχολής, είστε βέβαιος ότι πατάτε σε βάσιμο σανίδι, θεωρώντας ως καθοριστική τη συμβολή του **Σ. Καρά** στη συστηματοποίηση και ανάπτυξη όλων των ζητημάτων της ελληνικής μουσικής; Δηλαδή, αλήθεια **πιστεύετε ότι ο κ. Καράς συστηματοποίησε όλη την Ελληνική μουσική**; Μήπως είναι πολύ, μα πάρα πολύ μεγάλη κουβέντα αυτή; Ξέρετε ότι πάρα πολλοί άλλοι έχουν εντελώς αντίθετη άποψη; Και πρώτα απ' όλα, για να εκφράζεστε με τόση βεβαιότητα για το Θεωρητικό του Σ. Καρά, πρέπει να το κατέχετε. Και σας ερωτούμε, αλήθεια **το κατέχετε**; Θα σταθούμε κατ' αρχήν στους λόγους που αναφερθήκατε και στον **κ. Αγγελόπουλο**, δηλαδή αν θεωρείτε βεβαία την πρακτική γνώση του κ. Καρά, όταν από πουθενά δεν προκύπτει ότι την διδάχθηκε. Βλέπετε στις προηγούμενες σελίδες, ότι τόσο ο μεγάλος **Γεώργιος Βιολάκης**, όσον και ο **Β. Στεφανίδης** είναι κατηγορηματικοί πάνω στο θέμα αυτό, και μας δίνουν ένα μεγάλο αφορισμό, **η των σημαδίων σημασία, γραφή ου διδάσκεται**.

Συνεπώς με βάση τα παραπάνω, δεν μπορείτε να υποστηρίζετε ότι όσα ο **Σ. Καράς** προσπαθεί να θεσμοθετήσει προέρχονται από την γνώση που απέκτησε από κάποιο παλαιό δάσκαλο. Συνεπώς όλα αυτά που υποστηρίζετε, είναι το ολιγότερο αυθαίρετα!

Ισχυρίζεστε λανθασμένα ότι η επιτροπή των τριών δασκάλων κατήργησε τα σημαδόφωνα και τις αξίες, που προσπαθείτε να επαναλάβετε με φανατισμό, γιατί τάχα εκτελούνταν (τότε) από παράδοση, και συνεπώς μπορούσαν να καταργηθούν. Ξεχνάτε όμως (ή μάλλον το αποκρύβετε, εκτός αν δεν το γνωρίζετε) ότι η κατάργηση των σηματοφώνων ξεκίνησε ως σκέψη στα μέσα του **1700**, δηλαδή κατά την εποχή που ήκμαζε ο **Π. Μπερεκέτης**, ο **Νέων Πατρών Γερμανός**, ο **Βασ. Στεφανίδης** και άλλοι αξιόλογοι μουσικοί, και αποσκοπούσε στην απλοποίηση της γραφής, και την αντικατάσταση των σηματοφώνων, δι' απλών φωνητικών χαρακτήρων, προς ευκολία της διδασκαλίας και οικονομία του μακρού χρόνου εκμάθησης (βλέπε **Συγκριτική ΜΕΛΕΤΗ Γ. Βιολάκη σελ. 32**). Σ' αυτή τη σκέψη και αναγκαιότητα, εργάστηκαν αρχικώς ο **Π. Χαλάτζογλου** και μετέπειτα ο μέγιστος **Πέτρος ο Λαμπαδάριος** (σελ. 32). Αλλά κάνετε και ένα εσκεμμένο λάθος (ή το αποσιωπάτε) ότι ο **Πέτρος Λαμπαδάριος** από τα παλαιά 40 σημαδόφωνα, κράτησε μόνον εξ (βλέπε Γ. Βιολάκη σελ. 3ς). Για τους λόγους αυτούς στη μείωση των σηματοφώνων έπρεπε να υπακούσουν και οι τρεις της μεταγραφής. Και γι' αυτό ακόμη το έργο τους είναι πολύ μεγάλο.

Τα αυτά υποστηρίζει και ο **Βασ. Στεφανίδης**, στο παραπάνω βιβλίο, αλλά και ο δικός σας, Σ. Καράς, ο οποίος στη σελίδα 9 του εγχειριδίου τού "**Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΗΜΕΙΟΓΡΑΦΙΑ**" αναφερόμενος στους τρεις της

μεταγραφής, τους εγκωμιάζει ιδιαίτερώς με τα παρακάτω: "**Ως τέλεον αναλύσαντες την παλαιάν γραφήν**".

Στο αυτό το εγχειρίδιο, που εγράφη το **1933** γράφει και πάλι ο ίδιος σχετικώς με το υπό συζήτησιν θέμα. «**Καθιερωθείσης νέας γραφής παρά των αιιδίμων εκείνων διδασκάλων, Γρηγορίου του Λευϊτίδου, Χουρμούζη του Γεωργίου και Χρυσάνθου Μητροπολίτου Προύσσης, των θαυμαστός συστηματοποιησάντων τα κατ' αυτήν εις εν όλον πλήρες και οργανικόν, και την οποίαν σήμερον δεν φαίνεται ν' αγνοούσι και οι σήμερον απαγγελόμενοι τον μουσικόν ιεροψάλτην**». Δηλαδή ο αείμνηστος Σ.Καράς το **1933**, όταν έγραφε το βιβλίο αυτό, δεν είχε παρατηρήσει ή αντιληφθεί (τότε) κάτι το οποίον να ζημείωνε τη βυζαντινή μουσική, πράγμα που καθιστά πολύ προβληματική (και ύποπτη) την θέση σας, και την επιμονή σας σήμερα!

Εδώ θα πρέπει να δεχθούμε ότι ο **κ. Καράς** άλλα έλεγε στη νιότη του, κι άλλα στα γηρατεία του!!! ή ότι οι θέσεις, που με τόσον φανατισμό προωθούν σήμερα οι οπαδοί του, είτε δεν είναι δικές του, αλλά των **κ. Αγγελουπούλου** και **Κωνσταντίνου**.

Τα σημαδόφωνα από μόνα τους δεν μπορούν να χαράξουν αποτέλεσμα.

Θα θέλαμε όμως ακόμη να σας απευθύνουμε μερικές παρατηρήσεις μας. Επιχειρείτε τη γραπτή θεωρητική διατύπωση, σχετικά με τα καταργηθέντα από τους τρεις διδασκάλους σημαδόφωνα. Την αυτή θεωρητική διατύπωση επιχειρεί και ο **κ. Δ. Νερατζής**. Όμως στην πρακτική εκτέλεση, άλλα μας είπε ο **Δ. Νερατζής**, κατά την παρουσίαση του βιβλίου του, και βεβαίως και της θεωρίας, και άλλα μας λέει ο **κ. Αγγελόπουλος**, στις περίεργες εκτελέσεις του. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί πολύ εύκολα, αν γίνει παραβολή και των δύο εκτελέσεων! Εδώ το παράδοξο είναι ότι, ενώ ακουμπούν στην ίδια θεωρητική βάση, γύρω από τα καταργηθέντα σημαδόφωνα, διαφέρουν παρασάγγας στην εκτέλεση το ένα από το άλλο. Απέχουν όσον ο ουρανός από την γη! Άρα λοιπόν τα σημαδόφωνα από μόνα τους δεν μπορούν να χαράξουν αποτέλεσμα. Άρα κι εδώ βρισκόμαστε (κι ας είναι ακόμη η αρχή) σε μια διαφορετική εκτέλεση ή το σωστότερο σε μια ακόμη διαφορά. Το άκρως παράδοξο είναι ότι και μεταξύ εκτελέσεων Καρά – Αγγελουπούλου - Νερατζή υπάρχει μέγιστη διαφορά, κι ας στηρίζονται στην ίδια θεωρητική βάση.

Αλλά γιατί ο **κ. Κωνσταντίνου** και οι περί αυτόν μέμφονται τους τρεις διδασκάλους για την παράληψη επτά σημαδοφώνων και παραβλέπουν ότι ο **Π. Λαμπαδάριος**, σύμφωνα με τον **Γ. Βιολάκη**, απείληγε τριάντα τέσσερα σημαδόφωνα; Και γιατί δεν θα κατηγορήσουμε επίσης, τον **Ιάκωβο Πρωτοψάλτη** γιατί συνέταξε τα αργά κεκραγάρια του **Πέτρου Λαμπαδαρίου**, και τον **Πέτρο Λαμπαδάριο**, γιατί συνέτεμε τα αργά κεκραγάρια του **π. Ιωάννου του Δαμασκηνού**;

Επίλογος

Βρίσκομαστε σε αδιέξοδο, προσπαθώντας να δικαιολογήσουμε τις παραπάνω ενέργειες. Μας ξαφνιάζει ο φανατισμός, η πολεμική αλλά και οι μεθοδεύσεις!! Να είναι άραγε μια λανθασμένη θεώρηση (κι αυτό είναι δυνατόν) στο όλο πρόβλημα της Βυζαντινής μουσικής ή μήπως πρέπει να έχουμε φόβους και υποψίες, ότι άλλα κέντρα κατευθύνουν την όλη προσπάθεια.; Δεν μπορούμε να παραβλέψουμε ότι **Κίσιγκερ** και **ανθέλληγες** υπάρχουν παντού και ευρίσκονται εκεί που κανείς δεν τους περιμένει. Η κουλτούρα μας, η εθνική και θρησκευτική, βρίσκεται στο

στόχαστρο πολλών! Πολλοί θα ήθελαν να μας δουν απογυμνωμένους από τις παραδόσεις μας!! Η Ελληνική μουσική είναι κι αυτή ένα από τα εμπόδια!

Η Βυζαντινή μουσική όμως, καθώς διαμορφώθηκε με τις ευλογίες του **Οικουμενικού Πατριαρχείου** μας, αποτελεί μια ασφάλεια και μια δύναμη! Είναι η εθνική μας μουσική! Η θρησκευτική και η κοσμική! Και θ' αντέξει και σ' αυτή τη δοκιμασία, καθώς και σε τόσες άλλες!! Αν πιστέψουμε στη δύναμη της. Στην αξία της! Αν πιστέψουμε ότι εκτελώντας σωστά τα σημαδόφωνα τα ποιοτικά, δηλαδή το **ψηφιστόν, το ομαλό, το αντικένωμα, τη βαρεία**, εκφράζουμε απόλυτα την ιδιαιτερότητα της Ελληνικής μουσικής. Την πληρότητα της! Η επιτροπή των τριών διδασκάλων, δίνοντας ένα νέο σύστημα μουσικό που το περίμεναν αιώνες, φρόντισε μαζί με τις ευλογίες του **Οικουμενικού Πατριάρχου** και της **Ιεράς Συνόδου** να πάρει και την αποδοχή των ειδικών και του Χριστεπώνυμου πληρώματος. Αυτά μας λέει ο **Χρυσάνθος** στο Θεωρητικό του αλλά και ο **Γ. Παπαδόπουλος**.

Η ομάδα για την οποίαν μιλάμε, με απαράδεκτο εγωισμό και ταχυδακτυλουργίες, προσπαθεί να επιβάλει κάτι που είναι αποτυχημένο και απαράδεκτο. Είμαστε βέβαιοι ότι ο προκαθήμενος της Εκκλησίας όχι μόνο θα επιληφθεί του θέματος, αλλά και τα απαράδεκτα αυτά θεωρητικά σαν του **κ. Κωνσταντίνου** θα τ' απαγορεύσει!

Για τον Σύλλογο «ΥΠΕΡΜΑΧΟΙ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ»

Ο Πρόεδρος Β. ΚΑΤΣΙΦΗΣ